

TEMA 28. Milost in kreposti

Milost je vir za delo posvečenja; ozdravlja in povzdiguje človeško naravo ter nas naredi zmožne živeti kot božji otroci.

4. Dec. 2013

1. Milost

Bog je od vekomaj, »pred stvarjenjem sveta« (Ef 1,4), poklical človeka k temu, da je deležen božjega *trinitaričnega* življenja, kar je poslednji cilj svobodnih ustvarjenih bitij. Gre seveda za povsem božjo

iniciativo, se pravi, za milost. Zato v *Katekizmu katoliške Cerkve* beremo, da je »ta poklicanost k večnemu življenju *nadnaravna*« (*Katekizem*, 1998).^[1] Da bi nas privedel do tega poslednjega nadnaravnega cilja, nam Bog že na tem svetu naklanja začetek te deležnosti, ki bo dosegla polnost v nebesih, kar sv. Tomaž imenuje »začetek slave«.^[2] Ta dar je *posvečujoča milost*, ki:

— »je nezaslužen božji dar, ki nam ga daje Bog iz svojega življenja, vlitega po Svetem Duhu v našo dušo, da bi jo pozdravil greha in posvetil« (*Katekizem*, 1999);

— »je *delež pri božjem življenju*« (*Katekizem*, 1997; prim. 2 Pt 1,4), ki nas pobožanstvuje (prim. *Katekizem*, 1999);

— je torej *novo, nadnaravno življenje*; kakor novo rojstvo, po katerem postanemo posinovljeni božji otroci,

deležni naravnega sinovstva Božjega Sina: »sinovi v Sinu«^[3];

— nas uvede v notranje življenje Trojice. Kot posinovljeni otroci po Svetem Duhu (prim. *Rim* 8,15; *Gal* 4,6), ki nas upodablja po edinorojenem Sinu, moremo Boga klicati »Oče« (prim. *Katekizem*, 1997);

— je »milost Kristusa«, ker jo prejemo kot udeleženosť pri Kristusovi milosti (*Katekizem*, 1997): »Iz njegove polnosti smo vsi prejeli milost za milostjo« (*Jn* 1, 16). Milost nas upodablja po Kristusu (prim. *Rim* 8,29); ker je njen izvor v Kristusu, prihaja k nam po Cerkvi, ki je njegovo Telo, se pravi po božji besedi in po zakramentih, še posebej po krstu (prim. *Katekizem*, 1997);

— je »milost Svetega Duha«, ker je vlita v dušo po Svetem Duhu^[4], ki prebiva v kristjanovi duši kakor v svetišču (prim. *Rim* 8,9; *1Kor* 3,16 sl.; 6,19 sl.) skupaj z Očetom in Sinom.

Posvečujoča milost se imenuje tudi *habitualna milost*, ker je trajna dispozicija (voljnost), ki izpopolnjuje dušo preko vlitih kreposti, da bi jo napravila zmožno živeti z Bogom, delati po njegovi ljubezni (prim. *Katekizem*, 2000).^[5] Zaradi tega lahko govorimo o “stanju milosti” v kristjanu.

Milost ima dva glavna učinka v človeku: opravičenje in posvečenje.

2. Opravičenje

Ker se vsi ljudje rodijo v stanju grešnosti, v »izvirnem grehu« (prim. *Ef* 2,3), je prvo delo milosti v nas opravičenje (prim. *Katekizem*, 1989). Opravičenje imenujemo prehod iz stanja greha v stanje milosti (ali “pravičnosti”, kajti milost nas naredi “pravične”).^[6] To se zgodi pri krstu in vsakokrat, ko Bog odpušča smrtne grehe in vlije posvečujočo milost (običajno pri zakramentu pokore).^[7] Opravičenje »je najbolj odlično delo

božje ljubezni« (*Katekizem*, 1994; prim. *Ef* 2,4-5).

3. Posvečenje

Bog nikomur ne odreka svoje milosti, ker hoče, da se vsi ljudje zveličajo (1 *Tim* 2,4): vsi verniki so poklicani k svetosti (prim. *Mt* 5,48).^[8] Milost »je v nas studenec za dela posvečenja« (*Katekizem*, 1999); ozdravlja in dviga našo naravo — ranjeno zaradi izvirnega greha —, nas napravlja zmožne delati kot božji otroci^[9], ter v krščenih obnavlja Kristusovo podobo (prim. *Rim* 8,29): se pravi to, da je vsakdo — kot je pravil sv. Jožefmarija — *alter Christus*, drugi Kristus. Ta podobnost s Kristusom se izraža predvsem v krepostih.

Natančneje povedano, posvečenje je istovetno z napredovanjem v svetosti; sestoji v vedno tesnejši zedinjenosti z Bogom (prim. *Katekizem*, 2014) do te mere, da

kristjan postane ne le drugi Kristus, temveč *ipse Christus*, sam Kristus^[10]: se pravi, da postane eno s Kristusom, kot eden od njegovih udov (prim. 1 Kor 12,27). Za rast v svetosti je treba svobodno sodelovati z milostjo, to pa zahteva trud, boj, zaradi nereda, ki ga je povzročil greh (*fomes peccati*, nagnjenost h grehu). Zaradi tega, pravi *Katekizem*, »ni svetosti brez odpovedi in brez duhovnega boja« (*Katekizem*, 2015).^[11]

Da bi zmagovali v asketskem boju je treba torej predvsem prositi Boga za milost z molitvijo in mrtvičenjem — ki je »molitev čutov«^[12] — ter jo prejemati v zakramentih.^[13]

Zedinjenje s Kristusom bo dokončno šele v nebesih. Zato nima nihče vnaprejšnjega zagotovila za svoje zveličanje; treba je prositi Boga za milost vztrajnosti do konca: se pravi, za dar, da bi umrli v božji milosti (prim. *Katekizem*, 2016 in 2849).

4. Božje kreposti

V splošnem pomenu so *kreposti* »trajna in trdna razpoloženja delati dobro« (prim. *Katekizem*, 1803).^[14]

Med temi krepostmi se »božje kreposti nanašajo neposredno na Boga. Božje kreposti pripravijo (disponirajo) kristjane za življenje v povezanosti s sveto Trojico« (*Katekizem*, 1812). »Bog jih vlije v dušo vernih, da bi jih tako usposobil, da delujejo kot njegovi otroci« (*Katekizem*, 1813). Božje (ali tudi teologalne) kreposti so tri: vera, upanje in ljubezen (prim. 1 Kor 13,13).

Vera »je božja krepost, s katero verujemo v Boga in sprejemamo za resnico vse, kar nam je rekel in razodel in nam sveta Cerkev predloži v verovanje« (*Katekizem*, 1814). Po veri »se človek v celoti in svobodno preda Bogu«^[15], in si prizadeva spoznavati in izpolnjevati božjo

voljo: »Pravični bo živel iz vere« (*Rim* 1,17).^[16]

— »Kristusov učenec mora vero ne samo ohranjati in iz nje živeti, marveč jo tudi izpovedovati, jo neustrašeno izpričevati in jo razširjati« (*Katekizem*, 1816; prim. *Mt* 10,32-33).

Upanje »je božja krepost, s katero hrepenimo po nebeškem kraljestvu in po večnem življenju kot svoji sreči, zaupajoč v Kristusove obljube in opirajoč se ne na svoje moči, marveč na pomoč milosti Svetega Duha« (*Katekizem*, 1817).^[17]

Ljubezen »je božja krepost, s katero ljubimo Boga nadvse zaradi njega samega in svojega bližnjega kakor sami sebe zaradi ljubezni do Boga« (*Katekizem*, 1822). To je Jezusova *nova zapoved*: »da se ljubite med seboj, kakor sem vas jaz ljubil« (*Jn* 15,12).^[18]

5. Človeške kreposti

»Človeške kreposti so trdne drže, stalna razpoloženja, trajne (habitualne) popolnosti uma in volje, ki uravnavajo naša dejanja, urejajo naše strasti in vodijo naše vedenje v skladu z razumom in vero. Kreposti dajejo lahkoto, obvladovanje (“mojstrstvo”) in veselje za nravno lepo življenje« (*Katekizem*, 1804). Te kreposti »so človeško pridobljene. (...) So sadovi in kali nravno dobrih dejanj« (*Katekizem*, 1804).^[19]

Med človeškimi krepostmi so štiri, ki jih imenujemo *kardinalne*, ker se vse preostale razvrščajo okrog njih. To so razumnost, pravičnost, srčnost in zmernost (prim. *Katekizem*, 1805)

— *Razumnost* »je krepost, ki disponira praktični razum, da v vsaki okoliščini razbere, kaj je za nas resnično dobro in izbere pravilna sredstva za njihovo izvršitev« (*Katekizem*, 1806). Je

»pravilna smernica za dejanje«^[20], pravi sv. Tomaž, in je temeljnega pomena za pravilno delovanje preostalih kreposti.

— *Pravičnost* je moralna kreposti, »ki obstaja v stanovitni in trdni volji, da damo Bogu in bližnjemu, kar jima gre« (*Katekizem*, 1807).^[21]

— *Srčnost* je moralna krepost, »ki v težavah zagotavlja trdnost in stanovitnost v prizadevanju za dobro. Srčnost nam krepi odločnost v upiranju skušnjavam in premagovanju ovir v nraavnem življenju. Krepost srčnosti napravlja človeka sposobnega za premagovanje strahu, celo strahu pred smrtjo, za prestajanje preizkušenj in preganjanj. Srčnost pripravi človeka, da gre prav do odpovedi in celo do žrtvovanja svojega življenja, ko je treba obraniti pravično stvar« (*Katekizem*, 1808).^[22]

— *Zmernost* je moralna krepost, »ki brzda privlačnost naslad (ugodja) in daje ravnotežje pri uporabi ustvarjenih dobrin. Zmernost usposablja voljo za gospodstvo nad nagoni« (*Katekizem*, 1809). Zmeren človek usmerja svoje čutne težnje k dobremu in se ne pusti prevladati strastem (prim. *Sir* 18,30). V novi zavezi je imenovana z besedo “treznost” (prim. *Katekizem*, 1809).

Glede moralnih kreposti velja trditev *in medio virtus*. To pomeni, da se moralna krepost nahaja na sredini med pomanjkanjem in presežkom.^[23] Toda *in medio virtus* ne pomeni klika k povprečnosti. Krepost ni srednja pot med dvema slabima navadama, temveč pravilnost volje, ki se — kakor vrh gore — zoperstavlja vsem breznom, ki predstavljajo grešljivosti (*vitia*).^[24] Poleg tega teologalne kreposti nimajo nikakršne omejitve: nikoli ni mogoče dovolj verovati v Boga, upati vanj, ali ga ljubiti v

zadostni meri: *Fac me tibi semper magis credere, in te spem habere, te diligere* — Vedno bolj in bolj mi vero utruj, upanje, ljubezen v srcu pomnožuj (pesem *Adoro te devote* — Molim te ponižno).

6. Kreposti in milost. Krščanske kreposti

Rane, ki jih je v človeški naravi pustil izvirni greh, otežkočajo pridobivanje in udejanjanje človeških kreposti (prim. *Katekizem*, 1811).^[25] Da bi jih kristjan lahko pridobil in živel, je tu božja milost, ki ozdravlja človeško naravo.

Toda človeške kreposti same ne vodijo človeka do zveličanja. Glavni namen milosti je *povzdignjenje* človeške narave k udeležnosti pri božji naravi, tako da človekova dejanja spreminja v zaslužna in Bogu prijetna dela. Milost hkrati povzdigne te kreposti na nadnaravno raven (prim. *Katekizem*, 1810) in vodi

človeško osebo k temu, da ravna skladno z razumom, ki ga razsvetljuje vera: skratka, k posnemanju Kristusa. Na ta način človeške kreposti postanejo *krščanske kreposti*.^[26]

7. Darovi in sadovi Svetega Duha

»Kristjanovo нравno življenje podpirajo *darovi Svetega Duha*. To so trajna razpoloženja, ki napravijo človeka voljnega, da sledi pobudam Svetega Duha« (*Katekizem*, 1830).^[27]
Darov Svetega Duha je sedem (prim. *Katekizem*, 1831):

1. dar modrosti: da bi prav razumeli in spoznavali božje načrte;
2. dar umnosti: da bi prodrli v resnico o Bogu;
3. dar svéta: da bi mogli v posameznih dejanjih božje načrte prav spoznati in se jih držati;

4. dar moči: da bi se spoprijeli s težavami v krščanskem življenju;

5. dar vednosti: da bi spoznali, kako so ustvarjene stvari usmerjene k Bogu;

6. dar pobožnosti: da bi se obnašali kot božji otroci in kot bratje naših bratov ljudi, tako da smo drugi Kristusi;

7. dar strahu božjega: da bi zavračali vse, kar bi lahko žalilo Boga, tako kot otrok iz ljubezni zavrača vse, kar lahko užali njegovega očeta.

Sadovi Svetega Duha »so popolnosti, ki jih izoblikuje v nas Sveti Duh kot predujem večne slave« (*Katekizem*, 1832). Izročilo Cerkve jih našteva dvanajst: »ljubezen, veselje, mir, potrpežljivost, blagost, dobrotljivost, dobrohotnost, krotkost, zvestoba, skromnost, zdržnost, čistost« (*Gal* 5, 22-23).

8. Vpliv strasti na moralno življenje

Zaradi bistvene zedinjenosti duše in telesa je naše duhovno življenje — umsko spoznavanje in svobodno hotenje volje — pod vplivom občutljivosti. Ta vpliv se kaže v *strasteh*, ki so »vzgibi čutnosti, ki nagibljejo človeka, da deluje ali da ne deluje spričo tistega, kar čuti ali si predstavlja kot dobro ali kot zlo« (Katekizem, 1763). Strasti so *vzgibi čutnega teženja* (po prijetnih dobrinah in dobrinah, ki zahtevajo napor). V širšem pomenu jih lahko imenujemo tudi “čustva” ali “emocije”.^[28]

Strasti so, na primer, ljubezen, jeza, strah itd. »Najbolj temeljna strast je ljubezen, ki jo vzbuja privlačnost dobrega. Ljubezen poraja hrepenenje po odsotni dobrini in upanje na dosego te dobrine. To teženje se dovrši v ugodju in veselju nad

doseženo dobrino. Zaznavanje zla povzroča sovraštvo, odpor in strah pred prihodnjim zlom. To gibanje se dovrši v žalosti zaradi navzočega zla ali v jezi, ki se mu upira« (*Katekizem*, 1765).

Strasti imajo velik vpliv na moralno življenje. »Same v sebi strasti niso ne dobre ne zle« (*Katekizem*, 1767). »So nravno dobre, kadar prispevajo k dobremu dejanju, in zle v nasprotnem primeru« (*Katekizem*, 1768).^[29] H krščanski popolnosti sodi to, da strasti ureja razum in da jih obvladuje volja.^[30] Po tem, ko se je zgodil izvirni greh, strasti niso več povsem podvržene oblasti razuma in pogosto nagibajo človeka, da dela to, kar ni dobro.^[31] Da bi jih mogli običajno usmeriti v dobro, je potrebna pomoč milosti, ki ozdravlja rane greha, ter asketski boj.

Če je volja dobra, potem tako uporablja strasti, da jih spravlja v

smer dobrega.^[32] Nasprotno pa volja, ki je slaba, sledi sebičnosti, podleže neurejenim strastem, ali pa jih uporablja za slaba dejanja (prim. *Katekizem*, 1768).

Paul O'Callaghan

Osnovna literatura

Katekizem katoliške Cerkve,
1762-1770, 1803-1832 y 1987-2005.

Priporočeno branje

Sv. Jožefmarija, Homilija *Krščanske kreposti*, v *Božji prijatelji*, 73-92.

Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, I-II, qq. 22ss; 109-114; II-II, qq. 1-27; 47-62; 139-143.

Copyright © www.si.opusdei.org

[1]Ta poklicanost je »popolnoma odvisna od podarjene pobude Boga, kajti le on se more razodeti in dati samega sebe. Ta poklicanost presega zmožnosti razuma in moči človeške volje pa tudi vsakega ustvarjenega bitja (prim. 1 Kor 2,7-9)« (*Katekizem*, 1998).

[2]Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q. 24, a. 3, ad 2.

[3]II. vatikanski koncil, Konst. *Gaudium et spes*, 22. Prim. *Rim* 8,14-17; *Gal* 4,5-6; 1 *Jn* 3,1.

[4]Vsak ustvarjeni dar izhaja iz neustvarjenega Daru, ki je Sveti Duh. »Božja ljubezen [je] izlita v naša srca po Svetem Duhu, ki nam je bil dan« (*Rim* 5,5. Prim. *Gal* 4,6).

[5]Treba je razlikovati med *habitualno milostjo* in *dejanskimi milostmi*, ki predstavljajo »božje posege bodisi na začetku

spreobrnjenja bodisi v potekanju posvečenja« (prim. *prav tam*).

[6]»Opravičenje ni le odpuščanje grehov, ampak hkrati posvečenje in prenovitev notranjega človeka« (Tridentinski koncil, DS 1528).

[7]Pri odraslih je ta korak sad božjega nagiba (dejanska milost) in človekove svobode. »Na pobudo [dejanske] milosti se človek obrne k Bogu in odvrne od greha ter tako doseže odpuščanje in pravičnost od zgoraj [posvečujočo milost]« (*Katekizem*, 1989).

[8]Na to resnico je hotel Gospod na posebej silen in nov način spomniti preko oznanjevanja svetega Jožefmarija Escrivája od 2. oktobra 1928 naprej. Cerkev je to resnico razglasila na drugem vatikanskem koncilu (1962-65): »Vsi kristjani, naj bodo katerega koli stanu ali položaja, [so] poklicani k polnosti krščanskega

življenja in k popolni ljubezni« (II. vatikanski koncil, Konst. *Lumen gentium*, 40).

[9]Prim. Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, III, q. 2, a. 12, c.

[10]Prim. Sv. Jožefmarija, *Jezus prihaja mimo*, 104.

[11]Vendar pa milost nikakor ne nasprotuje naši svobodi, »ko le-ta ustreza čutu za resnico in dobroto, ki ga je Bog položil v človekovo srce« (*Katekizem*, 1742). Nasprotno, »milost ustreza globokim težnjam človeške svobode (...) in jo spopolnjuje« (*Katekizem*, 2022).

V sedanjem stanju človeške narave, ranjene zaradi greha, je milost potrebna, da bi človek lahko vedno živel skladno z naravno moralno postavo.

[12]Sv. Jožefmarija, *Jezus prihaja mimo*, 9.

[13]Pri doseganju božje milosti nam je v pomoč posredovanje naše Matere svete Marije, ki je posrednica vseh milosti, pa tudi svetega Jožefa, angelov in svetnikov.

[14]Nasprotno pa je grešljivost moralno razpoloženje (*habitus*), ki sledi slabim dejanjem in človeka nagiba, k temu, da jih ponavlja in se poslabša.

[15]II. vatikanski koncil, Konst. *Dei Verbum*, 5.

[16]Vera se pokaže v dejanjih: živa vera »deluje po ljubezni« (*Gal* 5,6), medtem ko je »vera brez del mrtva« (prim. *Jak* 2,26), kljub temu pa dar vere ostane v človeku, ki ni neposredno grešil proti njej (prim. Tridentinski koncil, DS 1545).

[17]Prim. *Heb* 10,23; *Tit* 3,6-7.

»Krepost upanja je odgovor na hrepenenje po sreči, ki ga je Bog položil v srce vsakega

človeka« (*Katekizem*, 1818): očiščuje ga in povzdiguje; varuje ga pred malodušjem; navdaja njegovo srce s pričakovanju večne blaženosti; varuje ga pred sebičnostjo in ga vodi k veselju (prim. *prav tam*).

Upati moramo na slavo nebes, ki jo je Bog obljubil tistim, ki ga ljubijo (prim. *Rim* 8,28-30) in izpolnjujejo njegovo voljo (prim. *Mt* 7,21), v gotovosti, da z božjo milostjo lahko »vztrajamo do konca« (prim. *Mt* 10,22) (prim. *Katekizem*, 1821).

[18]Ljubezen je nad vsemi krepostmi (prim. *1 Kor* 13,13). Če ne bi imel ljubezni, »nisem nič (...), mi nič ne koristi« (*1 Kor* 13,13).

»Ljubezen je duša in navdihovalka uresničevanja vseh kreposti« (*Katekizem*, 1827). Je *lik (forma) vseh kreposti*: oblikuje jih in poživlja, ker jih usmerja k božji ljubezni; brez ljubezni so preostale kreposti *mrtve*.

Krepost ljubezni očiščuje našo človeško zmožnost ljubiti in jo povzdiguje v nadnaravno popolnost božje ljubezni (prim. *Katekizem*, 1827). V ljubezni obstaja red. Ljubezen se izraža tudi v bratskem opominu (prim. *Katekizem*, 1829).

[19]Kot bo pojasnjeno v naslednjem razdelku, razvija kristjan te kreposti s pomočjo milosti, prejete od Boga, ki ozdravlja njegovo naravo in mu daje moč za njihovo udejanjanje ter jih usmerja k višjemu cilju.

[20]Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q. 47, a. 2, c. Človeka vodi k pravilnemu presojanju o tem, kako naj ravna. »Ne smemo je zamenjati z boječnostjo ali s strahom, tudi ne z dvoličnostjo ali hlinjenjem. Pravijo ji *auriga virtutum* (krmarica kreposti): razumnost vodi druge kreposti tako, da jim naznačuje pravilo in mero. (...) Na podlagi te kreposti brez zmote uporabljamo

npravna načela v posebnih primerih in premagujemo dvome glede dobrega, ki ga je treba storiti, in zla, ki se ga je treba izogibati« (*Katekizem*, 1806).

[21]Človek v strogem pomenu besede ne more dati Bogu, kar mu dolguje oz. kar mu gre. Zaradi tega se pravičnost do Boga pravilneje imenuje z besedo "krepost bogovdanosti", »kajti Bogu je dovolj, da storimo to, kar je v naši moči« (Sv. tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q. 57, a. 1, ad 3).

[22]»Na svetu imate stisko, toda bodite pogumni: jaz sem svet premagal« (*Jn* 16, 33).

[23]Na primer, krepost delavnosti sestoji v tem, da pri delu opravimo vse, kar moramo, kar je srednja pot med manj in več. V nasprotju z delavnostjo je delati manj, kot smo dolžni, zapravljati čas itd. Prav tako pa delavnosti nasprotuje delo brez

mere, brez oziranja na vse drugo, kar je prav tako treba opraviti (dolžnosti v zvezi s pobožnostjo, skrb za družino, dolžnost potrebnega in pripadajočega počitka, ljubezni itd.).

[24]Načelo *in medio virtus* velja samo za moralne kreposti, katerih predmet je sredstvo za doseganje nekega cilja, pri sredstvih pa vedno obstaja neka mera. Kakorkoli že, pa je vedno mogoče še naprej rasti v vseh krepostih brez omejitve: vedno smo lahko bolj razumni, bolj pravični, bolj srčni, bolj zmerni. Še več: če bi prenehali rasti, bi to pomenilo, da nismo ravnali skladno s pravilom kreposti, kar bi povzročilo, da zapademo v kreposti nasprotno grešljivost.

[25]Človeška narava je ranjena zaradi greha. Zato so v njej težnje, ki niso naravne, ampak so posledica greha. Ravno tako kot ni naravno šepati, temveč je to posledica bolezni

— in bi ne bilo naravno, tudi če bi vsi ljudje šepali —, tako tudi niso *naravne* rane, ki jih je v duši pustil izvirni greh in osebni grehi: nagnjenost k napuhu, k lenobi, k čutnosti itd. S pomočjo milosti in z osebnim prizadevanjem se lahko te rane ozdravijo, in tako človek postane in se obnaša, kakor ustreza njegovi naravi in položaju božjega otroka. To *zdravje* se pridobi s pomočjo kreposti. Na podoben način se *bolezen* poslabša preko grešljivosti.

[26]V tem smislu obstaja razumnost kot človeška krepost, in nadnaravna razumnost, krepost, ki jo Bog skupaj z milostjo vlije v dušo. Da bi nadnaravna krepost mogla obroditi sad — dobra dejanja —, potrebuje ustrezno človeško krepost (enako velja za ostale kardinalne kreposti: nadnaravna krepost pravičnosti zahteva človeško krepost pravičnosti; ravno tako tudi srčnost in zmernost).

Z drugimi besedami, krščanska popolnost — svetost — zahteva in vključuje človeško popolnost.

[27]V pomoč pri razumevanju vloge darov Svetega Duha v moralnem življenju lahko dodamo naslednjo klasično razlago: tako kot ima človeška narava zmožnosti (razum in voljo), s katerima je mogoče razumeti in hoteti, tako ima tudi po milosti povzdignjena narava zmožnosti, ki ji omogočajo izvrševati nadnaravna dejanja. Te zmožnosti so teologalne oz. božje kreposti (vera, upanje in ljubezen). So kakor vesla na ladji, s pomočjo katerih je mogoče pluti v smeri nadnaravnega cilja. Vendar pa nas ta cilj presega do te mere, da teologalne kreposti niso dovolj za to, da ga dosežemo. Bog skupaj z milostjo podeljuje darove Svetega Duha, ki so nove popolnosti duše, zaradi katerih lahko dušo giblje sam Sveti Duh. Ti so kakor jadro na ladji, s pomočjo katerega se lahko ob vetru

premika naprej. Darovi nas izpopolnjujejo tako, da nas napravijo bolj poslušne delovanju Svetega Duha, ki na ta način postane gibalo našega ravnanja.

[28] Treba je povedati, da govorimo tudi o nadčutnih ali duhovnih “čustvih” oz. emocijah, ki niso “strasti” v pravem pomenu besede, ker ne vključujejo vzgibov *čutnega teženja*.

[29] Na primer, obstaja dobra jeza, ki se razsrdi nad zlom, je pa tudi slaba jeza, ki je nenadzorovana ali ki spodbuja k zlu (kot je v primeru maščevanja); obstaja dober strah in slab strah, ki človeka ohromi za dobra dejanja.

[30] Prim. Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, I-II, q. 24, aa. 1 in 3.

[31] Včasih lahko v človeku prevladajo do te mere, da je moralna

odgovornost zreducirana na minimum. V drugih primerih pa je lahko moralna teža slabega dejanja večja.

[32]»Nravna popolnost je, če človeka ne nagiba k dobremu samo njegova volja, marveč tudi njegovo čutno teženje, kakor pravi psalm: “Moje srce in moje telo vriskata k živemu Bogu” (Ps 84,3)« (*Katekizem*, 1770).
»Strasti so slabe, če je ljubezen slaba, in dobre, če je le-ta dobra« (Sv. Aguštin, *De civitate Dei*, 14, 7).
